

مقدمه

ایران به دلیل شرایط آب و هوایی و محدودیت‌های منابع آبی از جمله کشورهایی است که نیازمند تجدید نظر اساسی در ساختار نظام کشت بوده و در این راستا توسعه‌ی کشت‌های گلخانه‌ای می‌تواند به عنوان یک راهکار مناسب مطرح باشد که هم اکنون مورد توجه قرار گرفته است. کشت گلخانه‌ای در ایران برای اولین بار در سال ۱۳۳۲ توسط آلمانی‌ها وارد کشور شد که از نوع گلخانه‌ی شیشه‌ای با اسکلت فلزی بود که به منظور کارهای پژوهشی مورد استفاده قرار می‌گرفت. سپس با ورود پوشش‌های پلاستیکی اغلب گلخانه‌ها با اسکلت چوبی و پوشش پلاستیکی ساخته شد. با توجه به عدم امکان کنترل همه‌ی عوامل محیطی در این نوع گلخانه تمایل برای احداث گلخانه‌های مدرن و مکانیزه به شدت در حال افزایش است هر چند گلخانه‌های سنتی به دلیل ارزان بودن هنوز هم استفاده می‌شود افزایش سطح کشت‌های گلخانه‌ای در ایران با توجه به مزایای آن و به واسطه‌ی حمایت دولت از این تولید و استقبال فارغ التحصیلان کشاورزی از آن محسوس بوده است.

تعریف گلخانه

گلخانه محلی است که با مواد شفاف پوشیده شده و در آن دما، نور، رطوبت و سایر عوامل محیطی به جهت تولید محصول قابل کنترل است.

شکل ۱- گلخانه

تعریف گلخانه داری

عملیات متمرکزی است که نیازمند وجود عوامل متفاوت و زیاد، برای اجرای اصولی است. به عبارت دیگر کشت گلخانه‌ای به عنوان کشت‌های صنعتی به حساب می‌آیند که در آن هزینه تمام شده تولید، بالا می‌باشد. به این دلیل تولیدکنندگان باید به طور دقیق تمام فاکتورهای لازم برای افزایش عملکرد و بهبود محصول را در نظر بگیرند.

بنابراین انتخاب محل گلخانه و انجام عملیات تولیدی نه تنها به موقعیت آب و هوایی بستگی دارد، بلکه عوامل اقتصادی، سیاست و ساختار جامعه در یک کشور نیز در آن دخیل می‌باشد.

مزایای کشت گلخانه‌ای

۱. افزایش تولید در واحد سطح (حداقل ۱۰ برابر فضای باز)
۲. تولید بیش از یک محصول در سال
۳. افزایش کیفیت محصول تولیدی
۴. صرفه‌جویی در مصرف آب
۵. استفاده از اراضی غیر قابل کشت (سیستم هیدروپونیک)
۶. عدم وابستگی تولید به شرایط محیطی و امکان بازاریابی مناسب و تنظیم برنامه کشت
۷. تداوم کار و تولید محصول در تمام فصل‌های سال
۸. آزاد سازی زمین‌ها برای تولید محصولات استراتژیک مانند گندم
۹. کاهش جذب فلزات سنگین توسط گیاهان و حفظ سلامت جامعه
۱۰. جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهر
۱۱. ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب خصوصاً جهت فارغ التحصیلان بخش کشاورزی

شکل ۲- گلخانه سبزیجات

معایب کشت‌های گلخانه‌ای

۱. هزینه اولیه زیاد است و قسمت اعظم این هزینه صرف احداث گلخانه می‌شود.
۲. نیاز به مراقبت دائمی دارد. برخلاف کشت در هوای آزاد که با مراقبت کمتر نیز میتوان به سود قابل قبولی دست یافت، در کشت‌های گلخانه‌ای لحظه‌ای غفلت میتواند خسارت جبران ناپذیری وارد کند. مثلاً کاهش شدید دمای گلخانه در یک شب سرد زمستانی میتواند باعث نابودی کامل خیار گلخانه‌ای شود.

در صورت تصمیم به کشت گلخانه‌ای چه باید کرد؟

۱. مشخص کردن بازار فروش
۲. تعیین زمان‌های مختلف سال از نظر میزان فروش، کساد و اشباع بازار و زمان‌های خلاء و نیاز بازار
۳. تعیین نوع و ویژگی‌های محصول مورد نیاز

۴. جمع آوری اطلاعات هواشناسی مورد نیاز منطقه مورد کشت (میانگین دمای ده ساله، حداقل دما در سردترین شب سال، میانگین حداکثر دما در گرم‌ترین روز سال، میانگین ده ساله بارندگی، میانگین تعداد روزهای آفتابی، میانگین تعداد روزهای ابری، میانگین تعداد روزهای یخبندان)
۵. تعیین جهت‌های چهارگانه جغرافیایی و جهت وزش باد غالب
۶. بررسی نوع خاک از نظر بافت، ساختمان، pH، EC، میزان عناصر پرمصرف و کم‌مصرف و میزان آهک، ظرفیت تبادل کاتیونی و ...
۷. وضعیت آب منطقه از نظر pH، EC، کل مواد جامد حل شده در آب (TSS)، بی‌کربنات سدیم، کلر و فلور آب باید در حد مطلوب باشد. همچنین به لحاظ کمی و کیفی برای هر متر مربع بستر خاکی در گلخانه، حدود یک متر مکعب آب باید در دسترس باشد.
۸. بررسی فاصله گلخانه تا بازار مصرف
۹. دستمزد کارگر در منطقه‌ای که قرار است گلخانه احداث شود.
۱۰. جمع‌آوری اطلاعات علمی در مورد کاشت، داشت، برداشت، آفات و بیماری‌ها و انبارداری محصول مورد نظر
۱۱. بازدید از گلخانه‌های سبزی و صیفی و جمع‌آوری اطلاعات علمی و تجربی به منظور جلوگیری از تکرار اشتباه دیگران و ...
۱۲. بررسی اقتصادی و تعیین هزینه‌های تولید

محاسبه اقتصادی

الف) هزینه‌های ثابت

- هزینه احداث گلخانه
- هزینه تاسیسات گرم‌کننده
- هزینه تاسیسات خنک‌کننده
- هزینه تاسیسات و سیستم‌های آبیاری
- خرید سمپاش
- خرید زمین

- خرید دماسنج، رطوبت سنج، pH متر، EC متر، تانسیومتر، نورسنج
- سایر

ب) هزینه‌های جاری

- هزینه آب، برق، گازوئیل، تلفن و..
- خرید بذر
- خرید کود
- خرید سم

ج) هزینه‌های کارگری (از کاشت تا برداشت)

کل هزینه‌ها = هزینه‌های ثابت + هزینه‌های جاری

سود = فروش کل (عملکرد کل * قیمت) - کل هزینه‌ها

منبع

مومنی نسب، هادی. (۱۳۸۷). آشنایی با گلخانه و گلخانه‌داری. قم: سازمان جهاد کشاورزی

